

Zaterdag 8 mei 1915 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

Te Harderwijk is een school voor kinderen van Belgische uitgewekenen geopend. Van de 118 ingeschreven leerlingen waren er de eerste dag ongeveer 70 aanwezig. De lesuren moeten, daar de school in een gemeenteschool gehouden wordt, waarvan de benodigde lokalen door de gemeente gratis in gebruik zijn gegeven, buiten de gewone schooluren vallen.

De ouders van Belgische kinderen, die de gemeentescholen bleken te verkiezen boven de Belgische school, zijn aangeschreven, dat hun kinderen, van maandag af, op die scholen niet meer zullen kunnen worden toegelaten.

Berlijn, 7 mei. Officieel bericht uit het grote hoofdkwartier:

Alle pogingen der Engelsen om ons heuvel 60, ten zuidoosten van Zillebeke, die sedert de 17^e april het brandpunt van de strijd bij Ieper is geweest, te ontnemen, zijn verijdeld. Wij hebben daar opnieuw terrein in de richting van Ieper gewonnen. De vijand heeft in de gevechten van gisteren 7 machinegeweren, 1 mijnwerper en een groot aantal geweren met munitie verloren. Hedenochtend hebben de Engelsen, toen zij hun aanvallen hervatten, opnieuw verliezen geleden.

Het leven te Brussel. (KVdW).

April.

Grijze dag, een dag die ik aan mijn armen zal wijden.

Begrijp mij, bid ik u, niet verkeerd. Leid uit mijn woorden niet af, dat grauwe hemelen mij tot bijzondere liefdadigheid stemmen, of dat de

zon schuil gaat, telkens als ik liefdadigheid pleeg. Zelfs zo een of andere hypothese overeenstemde met een werkelijkheid, zou ik u dan nog die werkelijkheid niet mededelen. Eerst omdat ik niet liefdadig ben, althans niet in de mate, dat ik het zou wensen, en in elk geval niet in deze, dat vele anderen het van mij te wensen schijnen. En dan verder, omdat, volgens het sublieme woord, de linkerhand niet weten moet, wat de rechter geeft, en het a fortiori een ergerlijke onbescheidenheid zou zijn, u mede te delen tot welke altruïstische prestaties mijn handen, ik bedoel: mijn vrijgevigheid, voor zover zij het vermag, zich overlevert. De in Brussel als opperste priesteres tronende filantropie ziet er al openbaar genoeg uit, dan dat de private weldadigheid er naar streven zou, haar in publiciteit de loef af te steken. Het is tegenwoordig een sociale noodwendigheid, veel te geven, en te zien hoe, waar en aan wie men geeft; het brengt scherp toezicht, en dientengevolge meer uitgebreide bekendheid mee. Echte caritas echter onderzoekt niet: zij is liefde, offerende liefde, die telt noch kiest; en waar zij telt of kiest, is zij geen caritas meer, maar ijdel vertoon van wie dankbaarheid en dus publieke erkenning zoekt.

Maar dat zijn allemaal maar woorden, ik herhaal het, waar het mijn eigen geval aangaat. Noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks ben ik een filantroop. Het valt mij dus niet moeilijk over mijn liefdadige verrichtingen een gulden stilzwijgen te bewaren; het zou me, integendeel, heel wat moeite kosten, te verzinnen wat ik er u wel over vertellen kon. Waaruit gij noodzakelijk, zelfs waar gij mij niet dan de edelste bedoelingen toeschrijft, afleiden moet, dat, zo ik zeg, dat ik mij heden, een grijze dag, aan mijn armen zal wijden, het bij u het beeld niet oproepen moet van een met goud beladen man, die rinkelende fortuinen naar de vier windstreken te grabbel gaat gooien.

Neen, ik wilde u zeggen alleen, dat dit weer een dag dreigt te worden, een van die dagen van droge gloed en felle bitterheid, dat, ik weet niet welk atavisme, welke verre drijfkrachten, welke beschaamd verborgen verwantschap, en welke achterdochtige maar oppermachtige liefde vooral, mij drijven naar wijken der diepste en walgelijkste ellende. Het is weer een dag, dat de zon zich niet zal durven tonen. In dit prille uur slaapt rillend onder een dunne deken van smoor het vijvertje, dat ik zie. De bomen hebben hun kruin en flanken in nevelig bewegend feldgrau. En deze effen lucht, die is van fijn en teer, van aristocratisch parelgrijs: als het vocht, dat zij zeeft, door het stedelijke stof zal opgezogen zijn, zal zij vuil, roetig en ellendig gemeen worden.

En dat nu zijn de dagen van een dierlijke melancholie, waar de geest voor niets meer tussenkomt. Geen nobel heimwee van de rouwende ontredderde, noch zijn ruwe ontkenning. Het is het beest, dat lijdt onder ik weet niet welke gistingen, onder ik weet niet welke ontbinding der stof, onder welke desagregatie van alle vermogens, die zwaar aan giffen werden...

Genoeg: gij weet er alles van. Waarom op zulke ontleding ingaan? Zij zou alleen leiden tot vermeerdering van de miserie en de afschuwelijke uitputting, die haar nasluipt. En bij de minste aanleg van uwentwege zou u misschien geneigd zijn mij te volgen. Wat ik wens noch voor u, noch voor mij vooral.

Want ik moet vandaag alleen zijn, alleen als het zieke dier. Want het is de dag, dat ik mij aan mijn armen wijd; mij geheel aan mijn armen geef; mij geheel met al wat ik had en al wat ik hebben zal, offer en vergooi aan mijn armen, zonder spijt, zonder wroeging en met geen bede, dan dat ik huns gelijke moge worden...

Dit is, geloof mij, nauwelijks literatuur: een te grove uiting alleen van een bedeesd gevoel, dat lijdt onder openbaarheid, maar niet zwijgen kan, en dan maar een harlekijnspak aantrekt, omdat men het niet al te zeer erkennen en vooral niet al te ernstig opnemen zou... Stroom allen toe dan, gij burgers van stad en van buiten: daar is iemand te zien, die ongelooflijke schatten aan sedert lang vastgestelde bezittingen, aan de meest solide gevestigde hypotheken, aan hem gretig opgedrongen schuldbekentenissen, aan allerstelligste hoe dan ook fabelachtige erfenissen verteert, vergooit, verbrast... aan wat?

Ja, aan wat?

Eerlijk gezegd: hij heeft het vroeger nooit goed geweten. Vóór de oorlog immers heeft hij ook wel van die grauwe dagen van vrijgevigheid gekend, die met liefdadigheid allesbehalve te maken hebben. Hij heeft zich tot over de kop gedompeld in ellende. Door sloppen en stegen, de armoe voorbij, die schuilt in pestholen, de krotten langs, waar zwarte nooddriftigheid overvloedig kweekt als vieze ratten in rioolhoeken, heeft hij zijn rampzalige schatten gesleept naar het onbekende, het misschien niet bestaande doel. En waarom? Stel u de psychologie voor van dolende, blinde honden. Ze zien niet waar ze gaan; ze dolen; en als ze heel moe zijn, kennen ze één zaligheid: hun moeheid.

Zo doolde ook hij, vroeger. En, hij bekent het, met dezelfde zaligheid als gevolg. De zaligheid, die hij toen eenvoudig aan fysieke vermoeienis weet en waar hij, onder de oorlog, de echte betekenis van heeft leren begrijpen.

Neen, ik wist niet waar ik mij aan wijdde, de dagen, die mij onweerstaanbaar stootten naar de dierbare goorheid der gemene buitenwijken. Het was, docht het mij, enkel een behoefte aan lelijkheid; de aantrekking der diepte, die weerwraak neemt op

onzinnige aspiraties; de fata morgana van een afkomst, die, de onontkoombare laagheid eenmaal erkend, en schamper toegegeven, verlokt tot de onontkoombare terugkeer. En kwam ik, de asavonden van zulke grijze dagen, uit mijne zwerftochten weer, doodmoe, maar met een vreemde zaligheid, die mij een zware maar verkwikkende slaap gunde, dan vroeg ik mij niet af, wat mij aldus zonderling gelukkig maakte. De lelijkheid had mij weer iets als een nieuwe gezondheid gegeven. Waardoor? - Toen wist ik het niet: nu weet ik het wel.

De oorlog heeft het mij geleerd, - de oorlog, die ons wat dichter bij de eigene miserie heeft gebracht en een klaardere kijk in die van de anderen krijgen deed. Nu weet ik wat ik onbewust zocht, wat ik onbewust vond op mijn lome wandelingen door de groezelige, stinkende volkswijken. Ik weet...

Stel u maar eens de eerste wandeling voor van Darwin door een oerwoud, en zijn blijde verrassing, als hij aan onze allerprimitiefste voorouders, die in de bomen wonen, aan de grote apen al de krachtige eigenschappen ziet... die de beschaving ons meer en meer verliezen deed. Aldus ik, toen onbekende machten mij dreven, te goeder ure, naar 't vuile, onbeleefde, gemene, lelijke volk ... dat zoveel bezit van wat ik moet ontberen: al die schone hoedanigheden aan levensmoed en levensvreugde, aan onbesefte taaheid en onbewust geloof, die, zonder dat ik het wist of wilde, op mij inwerkten, in mij binnendrongen, tot een stofwisseling leidden, die me weer gezond zou maken.

En heden weer, deze grijze dag, dat de slechte loomheid dreigt en de drift naar gemeenheid; deze ochtend, dat...

Ik kijk op van mijn papier: de vaste deken mist op het vijvertje verijlt in blauwende damp. De mantel om de boomkruinen verrafelt in

slierten. Als een zilveren pateen komt de zonneschijf in het parelgruis geluchte staan... Het kan dan ook goed zijn, dat mijn humeur zal keren, en - dat ik mij vandaag niet wijden zal aan mijn armen.

Zodat heel mijn nogal opgeschroefd rapsodietje eerder onnodig zou zijn - gij had het heel zeker best kunnen ontberen! - ware het niet, dat het mij brengt tot het vertellen van een drietal anekdoten, die juist bewijzen, wat wij aan levensoprechtheid, aan levensgeloof, en ook aan lijdzaamheid die kracht is, van het volk leren kunnen.

Een lange, slungelige jongen, met witte wimpers en haast witte ogen in 't zwijnenvleesroze van zijn gezicht, komt bellen. Hij vraagt een boterham. Hij krijgt er een dikke, waarin hij onmiddellijk gretig bijt met schitterende wolventanden ... We zien hoe hij, met zijn rode reuzenhanden en zijn voeten als schuiten, uit zijn kleren is gegroeid. Iemand van ons zegt: "Als je nog eens honger hebt, mag je weer om een boterham komen." - Er verliep geen uur, of daar werd weer gescheld: weer hij, die, heel gewoon, om een tweede boterham vroeg ... "Ik heb nog eens honger", zei hij argeloos ...

Op de tram: "Ja, meneer, ik heb zes zonen in de oorlog, maar daar zijn nu al vijf van doodgeschoten. En nu ga ik bij iemand, die men mij aangewezen heeft, om te vragen, dat zij mijn zesde zo weer vrij zouden laten. Ik ben een oude vrouw, en zij waren mijn steun. Nu is hij mijn laatste steun. Zij kunnen mij dat niet weigeren" ...

En dit laatste, sublieme: een nog jonge vrouw had haar man op het veld sedert 4 augustus. Tot vóór een week zat zij in duizend angsten: in al die tijd had zij geen nieuws van hem ontvangen. Maar nu heeft zij een brief gekregen, uit een hospitaal, dat hij zwaar gewond is geworden, en zij hem het linker been hebben moeten afzetten. En zij lacht, de vrouw, en zij straalt van geluk. "Nu weet ik ten minste iets van hem!", zegt ze.

Wij hebben het overzicht van het Amerikaanse hulpcomité voor België, gedagtekend van 19 april, ontvangen. Daaruit blijkt, dat tot 14 april uit Rotterdam naar België is verzonden: 159.878 ton tarwe, 109.516 ton meel, 10.593 ton rijst, 18.735 ton maïs, 6.594 ton aardappelen, 15.168 ton diverse levensmiddelen, 2624 pakken kleren enz. De uitstaande vorderingen overtroffen de kasmiddelen met £ 1.500.000. Er worden nog 42 schepen met levensmiddelen uit Amerika verwacht tussen heden en 18 juni.

Zaterdag 8 mei 1915 – avondeditie

Parijs, 8 mei. Officiële mededeling van hedenmiddag:

In België hebben de Duitsers gisteren bij het aanbreken van de dag heftige aanvallen op de linie van het Britse leger bij St. Juliaan gedaan. Deze aanvallen zijn afgeslagen en de vijand leed zware verliezen.

Ten zuiden van Ieper op heuvel 60 hebben de Britse troepen opnieuw een gedeelte van de loopgraven, die zij de 4^e 's avonds verloren hadden, hernomen.

Berlijn, 8 mei. Het grote hoofdkwartier meldt:

Vóór Zeebrugge hebben onze kustbatterijen gisteravond een vijandelijke torpedojager in de grond geboord.

Op het grootste deel van het front heeft het gebruikelijke artilleriegevecht plaats gehad. Op enkele punten, bv. bij Ieper en ten noorden van Atrecht, nam het gevecht in hevigheid toe.

Berlijn, 8 mei. Ambtelijk:

De 7^e is voor Zeebrugge de Engelse torpedojager Maori door het vuur van onze kustbatterijen in de grond geboord.

De torpedojager Crusader, die ter hulp kwam, werd gedwongen zich terug te trekken en zijn gestreken reddingboten achter te laten. De gehele bemanning van de Maori en de bemanningen der boten van de Crusader, in het geheel 88 man, werden door onze vaartuigen gered en naar Zeebrugge gebracht.

Parijs, 7 mei. De Temps meldt, dat een Franse vlieger de plaats van de Duitse batterij, die Duinkerken beschoten heeft, zeer nauwkeurig bepaald heeft. De vlieger is tot op 150 meter boven de kazematten gedaald, die van gewapend beton vervaardigd bleken en de reusachtige Duitse kanonnen in de buurt van Diksmuide verborgen. De vlieger heeft een foto genomen en vervolgens zijn er 2000 bommen op de kazematten geworpen. Men veronderstelt, dat de Duitse batterij vernietigd is.

Berlijn, 8 mei. De successen der Duitsers in de streek van Ieper zijn door het legerbestuur dagelijks bekend gemaakt met de duidelijke plaatsvermelding. De Fransen stellen tegenover deze gemakkelijk op een kaart te controleren berichten slechts vage, in algemene termen gehouden ontkenningen, hetgeen er wel op wijst, dat zij niet beschikken over feitelijke argumenten.

De verstikkende gassen.

Parijs, 8 mei. Het derde rapport van de commissie tot onderzoek van daden door de vijand bedreven, die tegen het volkenrecht indruisen, houdt zicht bezig met het gebruik van verstikkende gassen.

Het resultaat van het onderzoek, dat berust op de getuigenissen van officieren en van geneesheren, die de slachtoffers behandelden, laat

geen plaats voor twijfel aan deze nieuwe inbreuk op het oorlogsrecht.

De 22^e april zag een vlieger een gele rook opstijgen op verschillende plaatsen in de loopgraven van de Duitsers tussen Bikschote en Langemark. Om vijf uur 's avonds stegen er dikke wolken van een zware geelachtig groene damp uit dezelfde loopgraven op. Onze manschappen voelden onmiddellijk een onduldbare prikkeling en irritatie aan keel en ogen. Hevige benauwdheden met zware pijn in de borst volgden, vergezeld door een onbedwingbare hoest. Velen vielen om niet weer op te staan. Anderen waggelen, aan het hevigste lijden ten prooi, onder hevige braken blootgesteld aan de kogels en de granaten van de vijand. De meesten van hen, die ontkomen zijn, zijn dagenlang ziek geweest. Sommigen bezweken ondanks alle zorgen. De 22^e april heeft de vijand ook in de streek van Boezinge granaten met verstikkende gassen gebruikt. Herhaaldelijk heeft hij daar dezelfde middelen gebezigd. Het schijnt trouwens dat de Duitsers van plan zijn op deze manier algemeen te werk te gaan, hoewel deze wijze van handelen door internationale overeenkomsten verboden is. Ook blijkt, dat de Duitsers sedert geruime tijd tot deze manier van strijd voeren besloten hebben, want zij hadden alles ervoor gereed. Een gevangene zegde, dat op elke veertig meter van dat gedeelte van het front twintig flessen met gas gevuld beschikbaar waren. Een krijgsgevangen gemaakte onderofficier heeft verteld, dat hij verstikkende gassen als een nieuw wapen ten voordele van Duitsland beschouwde. Het gebruik van die giftige gassen moet lang voorbereid zijn. Dit blijkt uit het feit, dat de Duitse troepen al in april toestellen tegen de verstikking droegen. Sommigen droegen omvangrijke maskers, gelijkend op die welke duikers dragen, maar de meesten droegen op hun neus en mond een respirator van gummi, waarop een prop zat, die gedrenkt was in een stof, die de uitwerking neutraliseert.

Een onderzoek van het gemeentelijke laboratorium heeft uitgewezen, dat het door de Duitsers gebruikte gas chloorgas is, dat de dood door secundaire verstikking kan veroorzaken.

De strijd aan de IJzer. Het voorpostengevecht van 16-20 oktober.

St. Adresse, 4 mei.

Aansluitend aan het overzicht van de voorbereidselen tot de strijd aan de IJzer, volgt thans een samenvatting van de eerste ontmoeting aan het IJzerfront, die, zoals gezegd, de 16^e oktober plaats had.

De Franse marinedivisie van admiraal Ronarch, ondersteund door drie Belgische 7,5 cm batterijen, kregen die dag voeling met de Duitse legermacht, die in de richting van de IJzer een offensieve verkenning ondernam. Het doel van die verkenning, die niet tot het einde toe werd voortgezet, werd de Belgen bekend door het onderscheppen van een radiotelegram. De Duitsers polsen de positie en trachten te onderzoeken op welke wijze de IJzer bezet wordt gehouden. Diksmuide wordt in het bijzonder gepolst, doch de wijze waarop de verkenningsstroepen ontvangen worden, bewijst de Duitsers dat de toegang naar Diksmuide goed is bewaakt.

17 oktober. Voortzetting van de verkenningen, waarbij de Duitse artillerie geducht meewerkt. Infanterieaanvallen, onder dekking der artillerie, worden door de Frans-Belgische verdediging afgeslagen.

De volgende dag onderneemt de aanvaller een algemeen offensief om het Belgische leger, dat hij vermoeid acht, doch dat zijn weerstandsvermogen nog bezit, te verstrooien eer het versterking kan krijgen. "Om Diksmuide en Nieuwpoort gemakkelijker te naderen, gaat hij, van 18 oktober af, door enige hevige aanvallen tegen de vooruitgeschoven linie, die de Belgen tussen die twee punten bezetten, proberen de verdedigers op de IJzer terug te

werpen. Van het aanbreken van de dag af worden de posten heftig gebombardeerd, waarna aanzienlijke legerafdelingen op het Belgisch-Franse front aanrukken. Een bijzonder hevige aanval wordt door de Duitsers ondernomen tussen het kanaal van Diksmuide naar Torhout. Daarbij is vooral de linie, die voor een deel van de 2^e en door de 1^e en 4^e divisie bezet is en die langs Mannekenvere, Schore, Keiem en Beerst loopt, wel het hevigst aangetast. Talrijke aanvallen worden afgeslagen, doch de vijand blijft voortdurend nieuwe troepen aanvoeren, zodat de hardnekkige tegenstand in het begin van de middag op sommige punten verzwakt en Mannekenvere en Keiem in handen van de aanvaller komen.

De Belgische artillerie, op de linkeroever van de IJzer opgesteld, neemt deze beide dorpen zodanig onder vuur, dat de Duitsers niet in staat zijn uitvallen te doen. Het verlies van Mannekenvere noodzaakt de Belgen daar ter plaatse zich achter de IJzer terug te trekken, doch de 4^e divisie weet zich tussen Keiem en de IJzer op de rechteroever te handhaven. De artillerie blijft de gehele namiddag en ook 's avonds Keiem beschieten totdat de commandant der divisie 's nachts een stormaanval op Keiem beveelt, waarbij de infanterie van de vijand zeer onaangenaam verrast wordt en uit Keiem verdreven.

Dientengevolge worden in de ochtend van de 19^e de Duitse aanvallen met nog groter kracht voortgezet en een zeer uitgebreide poging wordt in de richting van Nieuwpoort ondernomen, dat door de 2^e divisie wordt verdedigd. Ofschoon die dag ook de Duitse zware batterijen gaan meewerken, worden drie opeenvolgende aanvallen, tegen Lombardsijde ondernomen, door de Belgische infanterie, daarbij krachtig gesteund door de artillerie, afgeslagen. Gelijkertijd nemen Duitse batterijen de loopgraven meer zuidelijk van Lombardsijde onder vuur, doch aanvallen door de infanterie worden niet ondernomen. Op Keiem daarentegen, waar de Belgische 4^e divisie zich in al haar stellingen heeft hersteld, worden weer hevige

aanvallen ondernomen, evenals op Beerst. Als daarbij de zware Duitse batterijen een hevig vuur openen, dat door de Belgische 7,5 cm kanonnen niet afdoende kan worden beantwoord, zijn de verdedigers van Beerst verplicht te wijken en kunnen die van Keiem zich slechts met moeite staande houden.

De positie van de 4^e divisie is dus hachelijk en om haar front vrij te maken worden de Franse mariniers en de 3^e Belgische divisie naar Diksmuide gezonden om daar de aanvallende vijand in de flank aan te grijpen. Dat aangrijpen moet geschieden in noordoostelijke richting, op het front Beerst-Vladslo en vervolgens in de richting van het Praetbos, langs de weg naar Torhout, op 3 km ten oosten van Beerst.

Na een goede voorbereiding door de artillerie wordt de aanval met grote kracht ondernomen, zodat bij het hardnekkig doorzetten van de aanval de vijand blijk geeft tegen dit offensief niet te zijn berekend.

In de nacht vallen Beerst en Vladslo in handen der Belgisch-Franse macht. Gelijktijdig heeft de Duitse aanval op Keiem een belangrijke verzwakking ondergaan, daar de Duitsers alle kracht moeten aanwenden om het gevaar het hoofd te bieden, dat de linkervleugel bedreigt.

Juist op het ogenblik, dat het doel verwezenlijkt wordt, krijgen de divisiebevelvoerders van het legercommando bericht de positie te wijzigen. Er was namelijk ontdekt het aanzienlijke troepenmachten in aantocht zijn langs de kant van Roeselare, dus ten zuidoosten van Diksmuide, d.w.z. in de flank van het Frans-Belgische tegenoffensief.

Dit nieuwe gevaar noodzaakt de mariniers en de 3^e divisie weer hun oorspronkelijke opstelling terug te nemen, dus de stellingen in te

nemen in de richting Diksmuide en bij het kanaal. De zwaar beproefde 4^e divisie bleef alleen achter, met het gevolg dat in de nacht van de 19^e op de 20^e oktober Beerst en Keiem werden verlaten en de verdedigers weer op de IJzer terugtrokken. De Duitsers kunnen dus de IJzer naderen, uitgenomen op het front Lombardsijde-Grote Bamburghoeve. Dat front wordt de 20^e aangevallen.

Terwijl over het gehele IJzerfront de Duitse projectielen van allerlei kaliber jagen, onderneemt de aanvaller de stormloop op het zoeven genoemde front. Inmiddels echter komen van uit zee de projectielen aangesnord van de Engelse monitors, die de vijand beletten langs de kust of door de duinen, of over de duinstrook, te naderen. Evenwel een infanterieaanval brengt de Duitsers in de Grote Bamburghoeve. Onmiddellijk ondernemen de Belgen een tegenaanval met het succes, dat de Grote Bamburghoeve weer in hun handen komt. De gehele dag wordt verwoed gestreden en de Duitsers, die vastbesloten schijnen de verdedigers op Nieuwpoort terug te werpen, zenden steeds nieuwe versterkingen, zodat tegen de avond de kracht der verdedigers afneemt, en enkele vooruitgeschoven stellingen moeten worden prijsgegeven.

Op de avond van de 20^e, de vijfde gevechtsdag, zijn de Duitsers dus tot voor het IJzerfront doorgedrongen, is de toestand aldus, dat de Belgisch-Franse verdediging is teruggedrongen op de hoofdlinie van de IJzer en zijn noch het bruggenhoofd van Nieuwpoort, noch voor Diksmuide aangetast.

Het voorspel tot de grote IJzerslag was dus geëindigd, het voorspel tot de hardnekkige strijd, die thans, na meer dan een half jaar, nog voortduurt.

Het leven te Brussel (KVdW).

Brussel, April.

Een schraal, een zwart, een naakt, een dood boompje. Al deze hoedanigheden in één klein boompje dat, tussen de menigvuldigheid van ander minuscule maar veelsoortig gewas, hoog op een heuvel te pronken staat.

Deze heuvel is geen gewone heuvel. Aan de voet ervan ligt, binnen zijn half cirkelvormige begrenzing van beton, een watertje. Aan beide zijden daarvan leiden trappen naar terrasjes, die, zij het dan ook in alle bescheidenheid, de Assyrioloog onmiddellijk aan de tuinen van Semiramis herinneren. Aan de trappen houden bronzen zeerobben de wacht, die zich aan vreemde en zeker niet makkelijke gymnastiek overleveren. Zij maken niet het enige brons van de heuvel uit, die trouwens nog andere aantrekkelijkheden vertoont dan brons. Daar zijn, bijvoorbeeld, een aantal kindermisjes, voor wie daarvan houdt. Daar zijn ook een aantal oude heren, wiens aanwezigheid misschien door de kindermisjes te verklaren is, al durf ik dit niet met stelligheid verzekeren. Er is ook een schat van bloemen: een meer van vergeet-mij-nietjes; een fluwelen mantel van violieren; hij geurt geheel, de heuvel, van de bedden hyacinten, wit als melk, blauw purperen als de baard van Odysseus. (Gek, die klassieke bevestigingen telkens als men schoonheid geniet).

Maar er is voor het ogenblik op deze heuvel, die niets anders is dan de beruchte "Mont des Arts", welke de "Montagne de la Cour" kwam te vervangen, - er is iets, dat alle andere aantrekkelijkheden teniet doet: er is, tussen de malse schakeringen van blijde en neers groene lover, er is een schraal, een zwart, een naakt, een dood boompje.

Want zie: wel dertig mensen, de toegesnelde kindermisjes en aangesukkelde oude heren niet meegerekend, dertig gewone mensen die hier argeloos voorbij gewandeld kwamen; dertig

eenvoudige “badauds”, die zeker vanochtend niet hadden gedacht stil te zullen houden op de hellingen van deze Kunstberg, staan er omheen, om dat boompje, staan er beweging- en sprakeloos omheen, allen de blikken gericht, een kleine vier meter boven de grond, d.i. een ietsje lager dan het boompje in zijn geheel hoog is, op een en hetzelfde punt, dat ze allen in gelijke mate schijnt te boeien.

- Wat dan, wat dan is het, dat aldus hun aandacht gekluisterd houdt?

De Brusselse wandelaar, die ik mij voorstel als voornaamste personage van dit mijn verhaaltje (laat ons aannemen dat hij een op wachtgeld staande ambtenaar is), de van zijn gewone werkzaamheden verstoken en dientengevolge aangenaam ontredderde Brusselaar, die slentert zoals zo velen tegenwoordig doen, ziet, om het magere, trouwens blijkbaar overleden boompje de dertig mensen, de kindermeisjes en de oude heren staan. Hij voelt zijn nieuwsgierigheid geprikkeld, zoals champagnewijn uw neusvlies vermag te kittelen. Onwillekeurig is hij weldra de eenendertigste im Bunde.

Hij staat, en als al de anderen kijkt hij naar omhoog, na enig zoeken de blikken eveneens gericht op het ene, haast vier meter hoge, maar fatidiek fascinerende punt.

En wat ziet hij?

Het is eerst een kleine teleurstelling. Was het maar dat? Lopen daarvoor de mensen samen? Spoedig is hij echter al evenzeer geboeid. Neen, het is wel niets ongewoons; het is zelfs iets heel gewoons. Maar het is; ... ja, het is, dat al de mensen er naar kijken. Het is niet meer dan ... een merel. Op het eerste zicht een doodgewone, een niet eens heel mooie merel. Maar iedereen kijkt naar hem op; iedereen wijdt hem zijn volle attentie in alle gespannenheid; en dus ...

De merel, hij, schijnt het beroerd te vinden. Hij is daar op dat armzalig boomlijkje gaan zitten, eenvoudig om ... Ja, waarom? Weet hij zelf waarom? Een merel is een onschuldig beest zonder bijbedoelingen. Als hij op een dood boompje gaat zitten, dan is dat alleen omdat hij voor 't ogenblik van vliegen genoeg heeft, - geenszins omdat het boompje dood zou zijn, of naakt, of zwart, of schraal; niet omdat hij denkt dat het goed bij zijn "teint" past, of omdat het chic staat, of om welke andere metafysiek ook. Hij is daar gaan zitten, zonder meer, omdat wijlen het boompje daar juist stond op het ogenblik dat hij geen lust meer tot vliegen had. En nu staan daar wel honderd mensen om het boompje (een merel overdrijft altijd), en hij is vreselijk gegeneerd. Zal hij wegvliegen? Maar zij zijn in staat mij allemaal achterna te lopen, meent de merel. Zal hij blijven zitten? Goed; maar weldra zullen ze daar met z'n tweehonderd staan ... En hij durft niet te verroeren, de merel. De blikken star vóór zich uit, gelijk een geïnspireerd dichter; de vlerken strak tegen het lijf, gelijk een deftige deurwaardersbediende, de vier vingers van elk pootje krampachtig geklemd om het dorre takje, zit daar de desolate, de lang niet op zijn gemak zijnde; ... - tot daar opeens afleiding komt.

De afleiding bestaat uit twee felle kleurvlekken: een van fanfareklaar sinopel, de andere van in bravade schaterend vermiljoen. In de levendige morgenzon komen ze aangedanst als trilbeeldjes in een versleten cinema, en heel de lucht is er als door verblind. Zij naderen de eenendertig om het merelboompje, en de eenendertig zijn er met verbijstering door geslagen. - Op de kleurvlekken schijnt het weinig indruk te maken! "Ce n'est qu'un zoiseau!" galmt de rode tegen de groene uit. En reeds dalen zij de linkerflank van de Kunstheuvel af.

Het groepje is weldra uiteengeschied. Ook de werkloze ambtenaar, die anders wel verstand heeft van ornithologie, ontzegt de merel - zo'n zwart beest - alle verdere aandacht, en besluit, halfbewust maar,

de kleurvlekken te volgen. Want hij bezit een fijn ontwikkelde coloristische zin.

De kleurvlekken zijn trouwens twee vrouwtjes naar de allerlaatste mode. De appelgroene, die een blonde is, heeft zich heel wat moeite getroost, om aan de gespannen slapen, overigens versierd met een niet ongevaarlijke “accroche coeurs”, het haar zo plat en strak te trekken, dat het eindelijk een plaatsje vinden kon in het ongelooflijk kleine hoedje, waarboven uit de allerschraalste der fazanten veren steekt. Zij draagt onder een hoog openwaaierende witkanten kraag, een zeer wijd manteltje, dat het niet vermocht tot aan de taille te reiken. Daaronder de rok, die eveneens onvolgroeid lijkt, daar hij niet lager geraakt dan tot midden de kuiten. “De kuiten der rode zijn dikker,” merkt de met wachtgeld staande ambtenaar op; “en,” laat hij daar redekundig op volgen, “en dientengevolge minder elegant.” Waaruit hij besluit: “Niet alle vrouwen zijn tegen de allerlaatste, kortrokkige modes bestand.” Draagt het vuurrode vrouwtje, die een zwarte is, een rok waar zij zonder de minste twijfel niet over vallen zal: haar in duizend plooiën vallende jaquette daarentegen daalt tot haast bij de uitersten rand van haar beenbedeksel. Daarboven uit een hoog repsen kraagje met retour, en ter bekroning, op even strak getrokken haar, iets als een omgekeerd soepbord met een krans van Crimptonroosjes.

“Zou ik deze ontmoeting vertellen aan mijn vrouw?” vraagt zich de op verminderde wedde terende ambtenaar af. De tijd tot een weloverwogen antwoord wordt hem niet gegund: terwijl de vrouwtjes een straathoek om huppelen, zit hij vastgeschroefd in een nieuw mensenconglomeraat vóór het winkelraam van een horlogemaker.

Want het is, moet gij weten, de eerste dag van de “Cantine du Soldat”. Zo'n kantine is een kartonnen doos: niet meer, niet minder.

Maar daar zit allerlei lekkers in: Duitse mettwurst en Engelse drops, Gentse peperkoek en Boulogner saucisson; daar hebt ge jam naast sigaretten, muntenpastilles bij pijptabak.

Doel: het verkwikken van Belgische krijgsgevangenen in Duitsland. Prijs: twee frank en vijf frank. Voor die vijf frank hebt gij nog heel wat extra, waaronder zelfs Straatsburgse ganzenleverpastei en Londense Victoriacake; het is, zoals een theologant mij verzekerde, "la Cantine des Cantines".

Zulke dozen nu neemt de Duitse veldpost mee. Men verkoopt ze overal, niet alleen bij horlogemakers, maar ook in wisselkantoren; de juffrouw van de schrijfmachine houdt er zich mee onledig, evengoed als de vrouw van de bottier; en tot zelfs bij handelaars in voedingswaren treft men ze aan. Zij worden ook druk gekocht: wie bezit daar niet ergens in Duitsland zijn krijgsgevangene? - En ziedaar weer een nieuwe nijverheid, waar velen hun gading bij vinden.

"Ja," denkt mijn ambtenaar erbij, "maar die tevens een overvloedige transpiratie uitlokt." - Energieke pogingen om uit de drukte, die hem in vocht omzet, te geraken, ziet hij eindelijk met bijval bekroond. Helaas, hij is geen driekwart kilometer verder, of zijn natuurlijke leergierigheid, de noodzakelijkheid de vrije tijd zo nuttig mogelijk te gebruiken, en het instinct der samenhorigheid drijven hem naar een nieuwe groepering van achtenswaardige medeburgers, ditmaal geschaard vóór de uitstalling van een bakker. Niet, ditmaal, zoals enkele maanden geleden, met de wrokkige blik en de dreigende gebaren van hongerlijders met het "brood of dood" op de norske lippen: anders niet dan vreedzame beschouwers van ... meelzakken. Meelzakken, weliswaar, uit de Verenigde Staten van Amerika (U.S.A.). En die versierd zijn met allerlei emblemata en allegorische figuren, als daar zijn zwaarbeladen korenaren in kunstige dooreenstrengeling; een gezinshoofd dat het voedzame brood

uitreikt aan zijne telgen; een locomotief, en wat dies meer, zeer geschikt om aan de jeugd de diepere zin van symbolen te leren ontcijferen. Nu vinden het de bakkers winstgevend - en zij hebben stellig geen ongelijk - die zakken, waarin hun de grondstof van hun bedrijf wordt aangevoerd, te koop aan te bieden. En met uitnemend gevolg, daar de Brusselse dames het idee hebben opgevat, en onmiddellijk ten uitvoer gebracht, van die meelzakken kussens te maken. - Ja, Mevrouw; de emblemata worden met zijde opgewerkt; wat nationale kleuren aan linten en strikken; wat wol erin (of zo ge verkiest, wat dons en pluimen), en zo versiert ge uw salon met dankbare vaderlandsliefde.

Niettegenstaande zijn vaderlandsliefde vindt de ambtenaar het lelijk. Gij weet dat hij esthetische zin bezit. Hij bezit ook dorst, want het uur van het aperitief is genaderd. - Al staat de ambtenaar op wachtgeld, hij gebruikt thans meer aperitief dan vroeger. Dat komt natuurlijk van de vele vrije tijd, en van de vrienden die altijd oorlogsnieuws hebben uit andere bronnen dan de zijne.

De ambtenaar gaat naar zijn café. Hij ontmoet er zijn vrienden. Na zijne twee polich'-kirsch's gaat hij bij zijn vrouw het middagmaal gebruiken.

En aldus verloopt de ochtend van een werkloze Brusselaar uit de semi-intellectuele middenstand ... in oorlogstijd.

Heel in de verte hoort men het kanon.

Belgische paarden.

Men schrijft ons: Heden zijn van overheidswege te Aurich in Oost-Friesland, een aantal in België buitgemaakte paarden verkocht, die voor landarbeid geschikt zijn. De kopers mogen de paarden gedurende de oorlog niet verkopen.